

MOBİL CANLI YAYIN UYGULAMALARININ HABERCİLİK BAĞLAMINDA KULLANIMININ OLANAK VE SINIRLILIKLARI

Özet

Bir görüntüyü canlı olarak iletebilmek, yakın zamana kadar yüksek maliyeti nedeniyle sadece televizyon kanallarının tekelinde olarak görülen bir yayıncılık pratiği olmuştur. Ancak yeni iletişim teknolojileri, pek çok alanda olduğu gibi canlı yayın olanağını da “sıradan” yeni medya kullanıcılarının yararlanabileceği bir biçimde dönüştürmüş, mobil canlı yayın uygulamaları, hem profesyonel habercilere hem de yurttaş habercilere her an her yerden canlı yayını mümkün kılmıştır. Bu sayede özellikle ani gelişen anlarda mobil telefon kameraları ile çekilen görüntüler canlı olarak izleyicilere aktarılmaya, ana akım medya dışında farklı habercilik deneyimleri ortaya konulmaya başlanmıştır. 2007 yılında Livestream, Ustream gibi uygulamalar bu alanda öncü olarak değerlendirilse de 2015 yılından itibaren mobil cihazlar ve sosyal ağlar üzerinden canlı yayın yapabilmenin mümkün olduğu, etkileşime açık, kolay kullanılabilen canlı yayın uygulamaları

ortaya çıkmış, ilk dönem uygulamalara göre daha geniş kitleler tarafından kullanılır hale gelmiştir. Meerkat ve Periscope gibi uygulamalar dışında popüler sosyal paylaşım siteleri YouTube, Instagram ve Facebook aracılığıyla da canlı yayın yapılabilmektedir.

Mobil canlı yayın uygulamalarıyla yapılan kimi yayınlar, içerdiği riskler ve etik ihlaller nedeniyle bir dizi tartışmayı beraberinde getirirken, habercilik bağlamında ele alındığında da sağladığı olanaklar kadar sınırlılıkları ve sorunlarıyla birlikte değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu betimleyici çalışmada mobil canlı yayın uygulamalarından biri olan Periscope uygulamasının haber üretim pratiği olarak kullanımının olanak ve sınırlılıkları incelenmiş, alanda yürütülen habercilik faaliyetlerinden örnekler aktarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni medya, Periscope, Televizyon haberciliği, Canlı yayın uygulamaları, Sosyal medya.

OPPORTUNITIES AND RESTRICTIONS OF USING MOBILE LIVE STREAMING APPLICATIONS IN CONTEXT OF JOURNALISM

Abstract

Transmitting a scene on air is a broadcasting practice which has been seen to be done only by television channels because of its high cost until recently. However new communication technologies, like in many fields, reform the live stream. Thus, “ordinary” new media users benefit from it and mobile live streaming applications make live stream for both professional and citizen journalism possible. Images recorded with mobile phones’ cameras especially on instant moment are begun to be transmitted to the audience on air and different journalism experiences occur apart from mainstream media. Even though 2007 applications as Livestream, Ustream have been accepted as the pioneers of the field, since 2015 live streaming applications, which are wieldy, open to interaction, and make live stream possible with mobile phones and social networks, have been occurred and begun

to be used more than first period applications by larger mass. Besides applications as Meerkat and Periscope, live broadcasting is also possible via popular social networking sites as YouTube, Instagram and Facebook.

Some broadcasts of mobile live applications bring a series of discussion with it because of the risks it involves and ethic infringement. On the other hand, when it is discussed in context of journalism, it must be evaluated with its restrictions and problems besides its opportunities. In this descriptive study, opportunities and restrictions of Periscope which is one of the mobile live applications are examined as a news production practice with the examples of journalism activities in the field.

Key Words: media, Periscope, Television journalism, live broadcasting applications, social media.

GİRİŞ

Barbier ve Lavenir (2001, s.274), televizyon yayıncılığının ilk dönemlerinde televizyon haberlerinin, görüntüleri elde etme noktasında yaşanan teknik sıkıntılar nedeniyle daha çok radyo haberlerine yakın durduğunu belirterek televizyon haberciliğinde kuralın “hakkında görüntü elde edilemeyen konuların ele alınmaması” olduğunu ifade etmektedir (s.297). Görüntü, televizyon haberinin en önemli unsuru olarak değerlendirilmekte, çoğu zaman etkileyici bir görüntünün anlatıma bile ihtiyacı olmadığı vurgulanmaktadır (Stephens, 2005:312)¹. Görüntünün kaydedilip kurgulandıktan sonra yayınlanmasının ötesinde meydana gelen önemli bir olayın canlı olarak izleyicilere iletilmesi ise televizyon haberciliği ve yayıncılığı açısından bir diğer “çekici unsur” olarak kabul edilebilir. Ancak canlı yayın yapabilmek de belli bir teknolojik gelişimin ardından mümkün olabilmektedir. Örneğin Avrupa ülkelerine ABD’den görüntü aktarımı ancak Atlantik üzerinde bulunan bir uydu ile naklen video aktarımının gerçekleştirilmesiyle 1962 yılında gerçekleştirilebilmiştir. Telstar uydusu kullanılarak Amerika’dan Avrupa’ya bu ilk canlı yayın, uydunun dünya ile eşit hızda dönmemesi nedeniyle ancak günde en fazla 20 dakikalık bir süreyle yapılabilmektedir (Şeker, 2009:61).

Haber üretiminde uyduların kullanımı yoluyla canlı görüntü aktarımı (satellite news gathering) haber kuruluşları açısından önemli bir prestij ve izlenme olanağı sağlamakla birlikte maliyetli bir iş olarak görülmektedir. Çünkü bu tür yayınlar için öncelikli olarak pahalı teknik cihaz donanımına sahip canlı yayın araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanı sıra uydudan frekans tahsisi için bütçe ve yayın ekibi gibi gereksinimler de bulunmaktadır (Stephenson, 2005:324).

Ancak yeni iletişim teknolojileri ile yüksek maliyeti nedeniyle profesyonel yayıncıların tekelinde görülen canlı yayın olanağını “daha önce izleyici olarak bilinen” (Rosen, 2006) “sıradan” kullanıcıların deneyimlemesine fırsat sağlamıştır. Özellikle mobil iletişimin ve giderek farklı profesyonel üretim araçlarını tek bünyede toplayan mobil cihazların bu dönüşümdeki rolü dikkat çekicidir. Önceleri iki kişi arasında sesli iletişim sağlama işleviyle hayatımıza giren akıllı mobil telefonlar giderek geliştirilmiş, birçoğu

bilgisayarlara ait olan pek çok özelliğin dâhil edilmesiyle birlikte çok fonksiyonlu “akıllı” mobil cihazlar haline gelmiştir. Mobil telefonlara çözümlülükleri giderek artan kameralar dâhil edilmesi ve mobil internetin daha yaygın ve ucuz hale gelmesiyle birlikte kullanıcılar herhangi bir olaya ait görüntüleri kaydetmeye ve bunları paylaşmaya başlamışlardır. Elde edilen görüntülerin, YouTube vb. video paylaşım siteleri üzerinden yayınlanması şeklindeki içerik paylaşımı son yıllarda sayıları giderek artan mobil canlı yayın uygulamaları ile hız kazanmış, bu durum habercilik açısından da yeni fırsatlar sunmaya başlamıştır. Zira artık bir olayın gerçekleştiği anda akıllı telefonlara yüklenen bu uygulamalar sayesinde anında görüntü aktarımı gerçekleştirmek mümkün hale gelmiştir.

“İşinlanmaya en yakın şey...”: Mobil Canlı Yayın Uygulamalarının Gelişimi Üzerine

Meerkat ve Periscope gibi mobil canlı yayın uygulamaları her ne kadar 2015 yılından itibaren daha fazla kullanıcıya ulaşarak popüler hale gelmiş olsalar da aslında internet üzerinden canlı video akışının sağlanması yeni değildir. 2007 yılında emekli askerler John Ham and Brad Hunstable ile Gyula Feher’in, Irak’taki Amerikan askerlerin aileleriyle iletişimini sağlamak için kurduklarını ifade ettikleri Ustream (ustream.tv) ile aynı yıl kullanılmaya başlanan Livestream (livestream.com) bu anlamda öncü servisler sayılabilir. Kişisel kullanımın dışında her iki servisin de akıllı telefonlara ve tabletlere yüklenebilmesiyle toplumsal bazı olayların canlı olarak aktarılmasına imkan sağladığı bilinmektedir. Örneğin 2011 Kasım ayında gerçekleşen “Wall Street’i İşgal Et” eylemlerindeki polis şiddeti ve Zuccotti Park’taki kitlesel tutuklamalar Ustream kullanılarak yayınlanmıştır (McDermott, 2015).

2015 yılı Mart ayında “South by Southwest Festivali’nde” tanıtılan Meerkat ise Ben Rubin ve Itai Danino tarafından geliştirilen bir canlı yayın uygulamasıdır. Meerkat (meerkatapp.co), önce iOS işletim sistemine sahip telefon ve tablet kullanıcılarının mobil canlı yayın yapabilmesine imkan sağlamış, daha sonra Android işletim sistemi için de kullanılabilir hale getirilmiştir. Livestream ve Ustream uygulamalarına göre Meerkat uygulamasının en belirgin farklılığı popüler sosyal paylaşım ağı Twitter ile etkileşimli yapısı olmuştur.

Uygulamayı indiren kullanıcılar, Twitter hesaplarıyla giriş yapmalarının ardından gerçekleştirdikleri yayınlara ait bilgi Twitter takipçilerine iletilebilmekte, izleyiciler yayınlar hakkında yorum yapabilmektedir. Yayının bitmesiyle video silinmekte, ancak kullanıcılar dilerse yayınlarının meerkatstreams.com sitesine ya da başka sitelere kayıtlarının yüklenmesini sağlayabilmektedir (McDermott, 2015).

Meerkat uygulaması, Ustream ve Livestream gibi servislere oranla kullanım kolaylığı ve tamamen ücretsiz oluşu gibi nedenlerle kısa sürede dikkat çekmiş, ünlü kişilerden siyasetçilere, şirketlerden “sıradan” yurttaşlara kadar çok sayıda kullanıcıya farklı içeriklerde gerçek zamanlı yayın yapma olanağı sunmuştur. Uygulamayı hayata geçiren ekip iki haftalık sürede gördükleri ilgiyi “inanılmaz” olarak nitelendirmiş, üzerinde iki yıldır çalıştıkları canlı video akışının “iletişimde yeni bir yola ilham vereceğini” öne sürmüşlerdir (Meerkat: 15 Days In, 2015).

Ancak Twitter yetkilileri, kısa sürede yaygınlaşan Meerkat uygulamasını yürüten ekibe kendi arayüzleri (Twitter API) üzerinden çalışmalarının mümkün olmadığını bildirmişlerdir. Birkaç hafta içinde işbirliğinin bozulmasının arkasında Twitter’ın tıpkı Meerkat gibi mobil canlı video akışı sağlayan ve gelişim aşamasındayken 100 milyon dolara satın aldığı Periscope uygulamasını kullanıma sunacak olması yatmaktadır (Shontell, 2015). Meerkat kurucusu Ben Rubin, haberi haftasonu aldıklarını ve Twitter ile bağlantılarının kesilmesinden sadece iki saat önce kendilerine bilgi geldiğini belirterek “büyük şirketlerin korkuyla değil, cesaretle liderlik yapmaları gerek” ifadesiyle Twitter yöneticilerini eleştirmiştir (Lomas, 2015).

Periscope² uygulamasını hayata geçiren isimler ise Kayvon Beykpour ve ortağı Joe Bernstein’dir. Beykpour, “ışınlanmaya en yakın şey” olarak nitelediği uygulamaya ait fikrin Gezi eylemleri döneminde İstanbul’da güvenlik nedeniyle otelinden dışarı çıkamadığı sırada “Dünyanın bir yerlerinde şu an olup bitenlerini neden göremiyorum?” sorusuyla geliştiğini belirtmektedir (McCorvey, 2015).

Periscope, cep telefonu ve tablet kullanıcılarına mobil internet üzerinden her an her yerden

canlı yayın yapabilme imkânı sağlamaktadır. Uygulama şu sözlerle tanıtılmaktadır:

“Bir yıldan biraz daha fazla bir süre önce, olan biteni doğrudan başka birinin gözlerinden görme fikrinin çekiciliğine kapıldık. Ukrayna’daki bir protestocunun gördüklerini aynı anda görebilseydiniz ne yapardınız? Ya da Kapadokya’da güneşin doğuşunu balondan izleyebilseydiniz? Delice gelebilir, ama ışınlanmaya en yakın olanı gerçekleştirmek istedik. Her ne kadar etkinlikleri ve yerleri keşfetmenin pek çok yolu olsa da, bir yeri tam o anda canlı görüntüler aracılığıyla yaşamaktan daha iyisi olamaz. Bir resim bin kelimeye bedel olabilir ancak canlı görüntüler sizi alıp başka yerlere götürebilir ve etrafta gezdirebilir. (Hakkımızda, 2015)

Herhangi bir mobil canlı yayın akış uygulamasının o dönemde Twitter ile bütünleşik olması yaygınlaşması açısından önemlidir zira 2015 yılında 302 milyon aylık aktif kullanıcı sayısına sahip olan Twitter’da³ günde 500 milyon tweet gönderilmekte, mobil cihazlarla kullanım oranı ise yüzde 80’i bulmaktadır (Twitter usage, 2015). Bu durum, sadece Twitter kullanıcılarına özel bir video akış uygulaması olması dolayısıyla Periscope’un kullanımının daha geniş kitlelere yayılabileceğine ilişkin önemli bir işaret sayılabilir. Nitekim 26 Mart 2015 tarihinde Twitter tarafından kullanıma sunulan Periscope uygulaması 4 haftada 10 milyon kullanıcı sayısına ulaşmış⁴, 40 yıla denk gelen sürede video izlenmiştir (Periscope by numbers, 2015). Bir yılın sonundaysa Periscope uygulaması ile yapılan yayın sayısı 200 milyona çıkmış, günde Android ve iOS üzerinden 110 yıla denk gelen sürede yayın izlenmiştir (Year One, 2016).

İlk dönemde sadece İOS işletim sistemine sahip cep telefonu ve tablet cihaz kullanıcılarının yararlandığı Periscope, daha sonra güncellenerek Android işletim sistemine sahip cihazlar için de kullanılabilir hale getirilmiştir. Kullanıcının Twitter hesabıyla (daha sonra telefon numarasıyla giriş imkânı da sağlanmıştır) giriş yapılan Periscope uygulaması, mobil cihazın kamerası ve İnternet bağlantısı ile her an her yerden canlı yayına olanak sağlamaktadır. Meerkat uygulamasında olduğu gibi yayın kaydedilerek başka sosyal ağlarda ya da web sitelerinde

paylaşılabilir. O dönemde Periscope uygulamasının Meerkat uygulamasından farklılıkları, herhangi bir takipçiye özel yayın yapılabilmesi ve yapılan yayınların Twitter'daki takipçilere bildirilmesinin isteğe bağlı olması şeklinde sıralanmıştır (Powell, 2015).

Apple tarafından 2015 yılının en iyi uygulaması olarak seçilen Periscope'un yayın bilgisinin Twitter takipçilerinize iletilecek, onların retweet etmesiyle yayının daha fazla sayıda kişi tarafından izlenme potansiyeline kavuşacak olması yayının daha geniş kitlelere ulaşması bakımından önem taşımaktadır. Polat'a (2015a) göre "bu sayede, dünyanın en büyük kamusal alanında hem kendi takipçilerinizin hem de diğer Periscope kullanıcılarının ekranına düşünüyorsunuz ve bir tıkla onlar da sizin ekranınızda yer alabiliyorlar."

Elbette kullanım kolaylığı ve saniyeler içinde canlı yayına geçme pratikliğini sunması da Periscope uygulamasının dikkat çeken özelliklerindedir (Huston, 2016) ancak etkileşime açık yapısı onu benzerlerinden ayırmaktadır. Tıpkı Periscope uygulamasında olduğu gibi Meerkat uygulamasında da izleyenler yorum yapabilmekte soru ve yorumlarını yayıncıya aktarabilmektedir. Periscope uygulamasını bir adım öne geçiren yenilik ise izleyicilerin beğenilerini ekrana çift "tıklayarak" oluşturdukları kalp ikonu ile belirtebiliyor olmalarıdır. Beykpour'a göre bu durum, uygulamayı benzerlerine göre çok daha samimi bir yapıya büründürmektedir (McCorvey, 2015). Ayrıca harita özelliği ile izleyiciler konum bilgisi açık olan yayınlara ulaşabilmekte böylece Periscope ani gelişen olaylarda bir görüntü kaynağı haline gelebilmektedir.

Periscope'ta Kimler Ne Yayını Yapıyor? Olanaklar, Örnekler

Periscope uygulamasının birinci yılının ardından uygulamanın açık bir başarı elde ettiği belirtilmiş ve bu durum "İnternet topluluğunun canlı yayın akışına tutulduğunun göstergesi" şeklinde yorumlanmış, Facebook ve Google gibi "dev"lerin de canlı yayın dünyasına adım atıyor olmalarına dikkat çekilmiştir (Conditt, 2015). Sosyal medyaya doğrudan bağlı bu uygulamalarda ne yayınlanıyor sorusuna "her şey" yanıtı verilebilir zira Polat (2015b), Avusturyalı pop grubu Opus'un "Live is

Life" (canlı (yayın/konser) hayattır) sözünün bu uygulamalarla "Life is Live" (hayat canlı yayındır)a dönüştüğünü, böylelikle "yayıncılık inisiyatifinin geleneksel medyadan bireylere geçişin" hızlandığını ve "mobil yurttas yayıncılığının" yaygınlaşmasının kolay hale geldiğini belirtmektedir:

Kuşkusuz bu durum, zihinlerimizdeki "medya" kavramını radikal biçimde değiştirecek bir güce sahip ancak elindeki akıllı telefon üzerinden bütün dünyaya canlı yayın yapma yeteneği kazanan milyonlarca insandan kitlesel gündem peşinde koşan bir geleneksel medya muhabiri yayıncılığı beklemek doğru değil. Zaten çoğu Periscope yayıncısı da böyle bir anlayış içine girmeden bireysel yaşamlarından kendilerince "izlenmeye değer" buldukları anları paylaşıyor. Kimi arkadaşlarıyla bir mekandaki sohbetini, kimi gittiği seyahatte ilginç bulduğu bir yeri, kimi stadda ya da TVde izlediği bir maçı, kimi ise o anda olan bir kazayı, yangını ya da kitleselliği yüksek bir olayı. Böylesi geniş bir yayıncılık yelpazesi, aslında bizleri birkaç yüz kanala sıkıştıran geleneksel medyadan farklı biçimde, dünyadaki milyonlarca yaşam kesitinin siber ağlar üzerinden milyarlarca insanın önüne akmasına neden oluyor ki işte "Yeni Medya" dediğimiz şey tam da bu zaten (Polat, 2015b).

"Scopers" olarak da adlandırılan Periscope yayıncılarından bir bölümünün hayranlarıyla ilişkisini geliştirmek isteyen ünlülerden oluştuğunu ifade eden Huston (2016), bir bölümünse kendilerine şöhret ve sponsor arayan "hırslı ve açık göz kişiler"e ait yayınlardan oluştuğunu, kullanıcılar arasında sadece "zaman öldürmek" üzere yayın yapanlar da bulunduğunu belirterek geniş kullanıcı kesimi ve kullanım amacı olduğunun altını çizmektedir. Parkinson (2015), Periscope'un ilk haftalarında yaptığı gözlem sonucu uygulamayı kimlerin kullandığına ilişkin yaptığı derlemede gazeteciler, yurttas haberciler, cinsel sapıklar, buzdolabı yayıncıları⁵, eleştirilenler, "bana istediğini sor" kişileri, motor-araba tutkunları, hayvanseverler ve sarhoşlar şeklinde bir sıralama yapmış, bunun dışında "markalar, ünlüler, gezginler, veliler, zorbalıklar, evlenme teklifleri, dünya rekoru denemeleri" gibi yayın ve yayıncıların da Periscope uygulamasında bulunacağını belirtmiştir.

Türkiye’de de benzer şekilde Periscope uygulamasının farklı kullanım biçimlerinin olduğu görülmektedir. “Sıradan” kişilerin canlı yayında sohbet etmek, müzik dinlemek/ dinletmek, gezdiği, gördüğü yerleri paylaşmak, fikirlerini dile getirmek, flört etmek, bulunduğu herhangi bir etkinliği aktarmak gibi çok çeşitli amaçlarla kullandığı Periscope uygulamasını bazı ünlü kişilerin, markaların vb. kullandığı görülmüştür.

Riskler, Tehditler ve Tartışmalar

Binark ve Bayraktutan (2013), yeni medya ortamlarında karşılaşılan temel etik sorunları şu başlıklar halinde ele almıştır: “Özel hayatın gizliliğinin ihlali, telif/patent haklarının ihlali, içeriğin asıl kaynağının gösterilmemesi sorunu, üretilen içeriklerin olgunlaşmadan ve doğruluğunun teyit edilmeden yayılması sorunu, kişisel verilerin güvenliğinin sağlanamaması sorunu, veri madenciliği olgusu, dijital gözetim olgusu, haber ve ticari enformasyonun sınırlarının belirsizleşmesi sorunu, yeni medya ortamlarının özellikleriyle kullanıcının yoğun reklama maruz bırakılması sorunu, içeriklerin yanıltıcı bir biçimde etiketlenmesi ve başlıklandırılması sorunu, nefret söyleminin varlığı, bireyin yeni medya ortamında sadece tüketici olarak konumlandırılması sorunu ve diğer sorunlar.”

Acar’ın da (2015) belirttiği gibi “bir tarafta, hiçbir şeyin saklı kalmayacağı şeffaf bir toplum, sansürsüz yayın, ticari ve siyasi fırsatlar (...) diğer tarafta da özel hayatın gizliliği, fikir hakları, şirket sırları gibi boyutlar”ın söz konusu olduğu Periscope yayınlarında Binark ve Bayraktutan’ın altını çizdiği etik ihlallerin önemli bir bölümüne rastlanmaktadır. Bunlardan ilki olan özel yaşamın gizliliğinin ihlali, Periscope’un oluşturduğu risklerin başında gelmektedir. Kamusal alanda yapılan canlı yayınların kişilerin izni olmaksızın paylaşımı, gizli çekimler vb. etik ihlaller, Periscope yayınlarında sıklıkla görülmektedir. Hatta bazı öğrenciler, okulda ders esnasında öğretmeninin bilgisi dışında yayın yaptığı, koridorda sigara içme ya da okuldan kaçma anlarını canlı olarak aktardığı ve okullarda Periscope kullanımının giderek arttığı ifade edilmektedir (Eser, 2015).

Farkında olmadan bir başkasının yayınında görünmek kulağa hiç de hoş

gelmiyor. Evet halk otobüsünde otururken yan koltuğunuzdaki yolcu canlı yayına geçebilir. Ama gizli çekim her zaman bu kadar masum da olmayabilir. Kendinizi içinde olmak istemediğiniz bir canlı yayında bulabilirsiniz. Hatta birisinin canlı yayınında olduğunuzu fark etmeyebilirsiniz bile. Bu ciddi bir hukuki boşluk (Şıvgın Dündar, 2015).

Kamusal alanda yurttaşların izinleri ya da bilgileri olmadan Periscope yayınlarına dahil edilmesinin dışında kimi zaman kullanıcılar pornografik yayınlarla da karşılaşabilmektedir. Örneğin ABD’nin Ohio eyaletinde 27 Şubat 2016 tarihinde 17 yaşındaki bir genç kıza yönelik tecavüz Periscope üzerinden yayınlanmış, benzer bir olay Eylül 2015’te Türkiye’de de yaşanmıştır (ABD’de ‘Periscope’tan tecavüz yayını’ suçlaması, 2016). Tecavüz yayını fark edenler sosyal medyada duruma tepki göstermiş, özellikle Ekşi Sözlük kullanıcılarının emniyet yetkililerine ihbarı neticesinde yayını yapan kişinin kimliği tespit edilmiştir. Bu kişi, yayının tecavüze uğrayan kadının rızası ile gerçekleştiğini öne sürmüştür (Periscope’taki tecavüz görüntüleri için skandal savunma, 2016). Söz konusu kişiyle ilgili haberlerin yayılmasının ardından Periscope hesabını takip edenlerin sayısının ise arttığı, 600 olan takipçi sayısının 1500’ün üzerine çıktığı belirtilmektedir (Periscope’ta canlı tecavüz yayını, 2015).

6 Eylül 2015 tarihinde Türk Havayolları’nın İstanbul-İzmir seferini yapan uçağında yolculuk yapan bir üniversite öğrencisinin, “Uçakta Canlı Bomba” başlıklı Periscope canlı yayını bir izleyici tarafından polise ihbar edilmiştir. Gözaltına alınan kişi, “kabin memurunu çok beğendiğini ve espri amaçlı bir yayın yaptığını” belirtse de hakkında “‘halk arasında korku ve paniğe neden olmak” suçundan yasal işlem başlatılmıştır (THY uçağında ‘Periscope’ paniği, 2015).

Türkiye’de kimi Periscope kullanıcılarının pornografik yayınlar yapması, özellikle gençler arasında cinsel içerikli sohbetlerin varlığı gibi nedenler Periscope uygulamasının yasaklanması istemiyle şikayet konusu da olmuştur⁶. Kısa adı BİMER olan Başbakanlık İletişim Merkezi’ne başvuran bir kişi “cinsel ve uygunsuz konuşmalar yapmaya uygun bir

program olması bakımından uygulamanın 18 yaş altı gençlere zararlı olduğunu” belirterek uygulamaya erişimin yasaklanmasını talep etmiştir. Soruşturmayı yürüten basın savcısı Sıddık Çinko ise teknolojik gelişmelerin olumlu ve olumsuz hale dönüşmesinde kullanıcı unsurunun altını çizerek kovuşturmaya yer olmadığına kararını vermiştir. Savcı Çinko, insanların amaçlarına göre teknolojik aletlerin ya da programların iyi veya kötü olarak kullanılabilceğini belirttiği kararında “Örneğin bir otomobilin kullanılması insanlığa hızlı ulaşımı sağlayabileceği gibi, trafik kazası yapma ve bu şekilde yaralama ve ölümlere sebep olabilmektedir. Aynı şekilde bir bıçak, kullanım şekline göre hekimin kullanmasıyla tedavi aleti, yaralamada kullanılmasıyla da suç aletine dönüşebilmektedir. Böyle bir olayda doğrudan araç kullanımının veya bıçağın yasaklanması mümkün ve doğru olmadığı gibi, bir internet programının yasaklanması da mümkün ve doğru değildir.” ifadesine yer vermiştir (Özen, 2015).

Her ne kadar yeni medyada etkileşim olanağı ile izleyicilerin geleneksel medyada görülemeyecek biçimde bir yayıncıya erişmeleri, soru ve yorumlarını anında iletebilmeleri mümkün hale gelmişse de bu durum bazı izleyiciler tarafından suistimal edilebilmekte, özellikle Periscope’ta yayın yapan kadınlar, izleyicilerin cinsel tacize kadar varabilen cinsiyetçi yorumlarıyla hatta küfürleriyle karşılaşabilmektedir. Periscope, yayıncılara bu tür yorumları ileten izleyicileri engelleme olanağı sağlasa da cinsel içerikli yorumların fazla olduğu durumlarda kadın yayıncılar zor durumda kalabilmektedir (Tomchak, 2015). Benzer bir tehlikenin Periscope üzerinden yayın yapan çocuklar için de geçerli olduğu söylenebilir.

Özel hayatın gizliliğini ihlal eden ya da cinsel içerikli yayın ve yorumların oluşturduğu etik ihlallerin dışında telif haklarının ihlali de Periscope uygulamasının kullanılmasının hemen ardından başlayan tartışma konularından birisi haline gelmiştir. Örneğin Game of Thrones dizisinin 5. sezon ilk bölümünün ABD’de yayın haklarının HBO şirketine ait olmasına karşın söz konusu yayın birçok Periscope kullanıcısı tarafından da televizyon ekranından yapılan çekim sonucu canlı olarak aktarılmış ve yayının ücretsiz olarak izlenmesini sağlamıştır.

Periscope canlı yayın imkanının korsan yayıncılık bağlamında kullanımı ve telif hakları konusunu gündeme getirilmesine neden olan bir diğer yayınsa 2 Mayıs 2015 tarihinde gerçekleşmiştir. Floyd Mayweather and Manny Pacquiao arasındaki boks maçının televizyondan izlenmesi için izleyicilerin 100 dolarlık bir ücret ödemesi gerekmektedir. Game Of Thrones dizisinde olduğu gibi bu maç yayının da telif hakları HBO’ya aittir. Ancak boks maçı Periscope uygulaması ile canlı olarak yayınlamış, yayın büyük ilgi görmüştür. Twitter CEO’su bu ilgi çeken yayın nedeniyle gecenin kazananının Periscope uygulaması olduğunu şeklinde bir tweet paylaşmıştır (Rugg ve Burroughs, 2015, s.64). Sadece Avrupada boks maçını Periscope uygulaması aracılığıyla izleyenlerin sayısının 750 binden fazla olduğu belirtilmiştir (Pennigton, 2015).

Periscope uygulamasının açıkladığı topluluk kurallarında “pornografik ya da cinsel içerik göndermeyin, şiddeti, yasa dışılığı veya tehlikeli faaliyetleri teşvik amaçlı grafik içeriği veya medyayı açık biçimde yayınlamayın, başkalarına saygı gösterin, insanların özel ve gizli bilgilerini kötüye kullanmayın, açıklamayın veya göndermeyin, yanıltma veya aldatma amacıyla başkasıymış gibi davranmayın, spam göndermeyin” gibi kurallar mevcuttur. Ayrıca telif hakkının ihlali gibi durumlarda şikayet halinde içeriğin kaldırılacağı ve ihlalin tekrarı halinde kullanıcı hesabının askıya alınacağı açıklanmıştır (Topluluk Kuralları, 2015). HBO ise Periscope yetkililerine bu gibi durumlarda şikâyet olmadan telif ihlalinin önlenmesi gerektiğini ifade etmektedir (Game of Thrones Periscope broadcasts anger HBO, 2015). Türkiye’de de özellikle şifreli maç yayınlarının Periscope üzerinden canlı aktarımı tartışmalara neden olmuştur (Lig TV Periscope’a dava açtı, 2015).

Habercilik Açısından Periscope Uygulamasının Olanak ve Sınırlılıkları

Akıllı telefonların geleneksel video izleme alışkanlıklarımızı dönüştürerek etkileşim, yakınlık ve katılım olanağı sağladığını ifade eden Malik (2015), Periscope gibi uygulamaların televizyon yayıncılığı açısından da “büyüleyici imkânlar” sunduğunun altını çizmekte, televizyon kanallarının bu uygulamaları izleyicileri ile ilişkilerini derinleştirmek için

kullanabileceklerini belirtmektedir. Bunu yaparken yayın aralarında izleyicilere kamera arkası görüntüler sunmak, izleyicilerle sohbet etmek, yeni programların tanıtımını yapmak gibi yöntemler izlenebileceği gibi bir konuyla ilgili olarak televizyonla eş zamanlı ya da tamamen Periscope üzerinden canlı yayın gerçekleştirmek gibi yöntemler uygulanabilir.

Özellikle yerel televizyon kanalları için hem maliyetsiz canlı yayın imkanı sunması hem de izleyici ile anında etkileşim sağlaması nedeniyle Periscope ve benzeri canlı video akış uygulamalarının büyük bir olanak sağladığı söylenebilir. Örneğin ABD’de bu uygulamalardan yararlanan yerel televizyon kanallarından biri olan KGUN kanalında sabah haberleri spikeri Liz Kotalik, haberleri okuduğu sırada Periscope yayını ile izleyicilere stüdyonun kamera arkasını izleme fırsatı sunmakta hem de haber aralarında günde ortalama 10 bini bulan izleyicilerinden gelen soruları yanıtlamaktadır. WCAU adlı yerel kanalın sabah haberleri baş yapımcısı olan Rich Kiss bu etkileşimin çarpıcı olduğunu belirterek “Periscope ile haber sunucuları sadece sizi uyandıran insanlar değil konuşabileceğiniz kişiler haline geldi.” yorumunu yapmaktadır. Bu etkileşim imkânı, KNTV’nin muhabirleri Vicky Nguyen ve Tony Kovaleski için farklı bir anlam taşımaktadır. İkili, Periscope yayınlarını üzerinde çalıştıkları konuya izleyicilerin de katılımını sağlamak ve onlardan gelen yorum, öneri ve bilgiyle haberlerini zenginleştirmek için kullanmaktadır (Malone, 2015).

Periscope ve benzeri uygulamaların habercilik bağlamında kullanımında en dikkat çekici unsurun sosyal medya ile bütünleşmesi olduğunu belirten BBC sosyal medya editörü Mark Frankel (2015) da yayıncı-izleyici etkileşimine dikkat çekmektedir. Twitter’ın haberle ilgilenen izleyici ve gazetecileri bir araya getiren bir platform olduğunu, buna eklenen Periscope uygulamasının ise gerçek zamanlı etkileşim sağlayarak gazeteciler için izleyicileri doğrudan buluşturduğunu belirten Frankel, haber merkezinde neler olup bittiğini izleyicilere anında görme ve sorularına anında yanıt alma imkânı sunduğunu ifade etmektedir.

Twitter ile bütünleşik hale gelerek daha fazla kişiye ulaşma olanağı sağlayan Periscope’un Meerkat gibi uygulamalara oranla hem basın

kuruluşları hem de gazeteciler açısından daha fazla tercih edilen uygulama haline geldiği öne sürülmektedir (Tompkins, 2015). Özellikle toplumsal olayların aktarılması sırasında haberciler, olay yerinden, gerçek zamanlı, izleyici ile etkileşime açık yayına elverişli yapısı nedeniyle Periscope uygulamasını kullanmışlardır. The Guardian’ın Washington muhabiri Paul Lewis’in ABD’nin Maryland eyaletindeki Baltimore şehrinde çıkan olayları Periscope aracılığıyla canlı olarak aktarması bu anlamda öncü yayınlar arasında gösterilmektedir. 2015 yılında Nepal’de meydana gelen depremin ardından bölgeye giden BBC muhabiri Nick Garnett, köylerdeki hasarı Periscope aracılığıyla canlı olarak aktarmış, Sky News muhabiri Mark Stone ise Katmandu’dan Periscope yayını yapmıştır (Last Month in Periscope, 2015).

Suriye’deki iç savaş nedeniyle başlayan mülteci krizinin Avrupadaki etkilerini takip eden muhabirlerden bir bölümü de haber üretimlerine mobil uygulamaları da ekleyerek yaşananları an be an aktarmaya çalışmıştır. Bunlardan biri olan BBC prodüktörü Ravin Sampat, mülteci krizi boyunca BBC’nin YouTube ve Facebook hesapları için video üretirken hikâyelerde Snapchat uygulanmasından da yararlanmıştı. Sampat, bu kararı nasıl aldığını “BBC özellikle 18-34 yaş aralığındaki genç izleyici kitlesine ulaşmayı gerçekten çok önemsiyor. Ben de editörüme gidip ‘neden yeni şeyler denemiyoruz. Yeni izleyiciler için hikâyeyi değişik yollarla anlatma istiyorum’ dedim.” sözleriyle ifade etmektedir. Sampat, “günbegün dijital belgesel” (day-by-day digital documentary) olarak adlandırdığı içerik ile BBC’nin hikâye anlatıcılığının yeni yolunu gösterdiğini belirtmektedir (Scott, 2015).

Sampat gibi mültecilerin Avrupadaki yolculuğunu takip eden Time Dergisi muhabirlerinin tercihi ise Periscope yayınları olmuştur. 1400 kişinin canlı olarak izlediği ilk yayının ardından geçen 24 saatte 46 bin kişi yayının tekrarını izlemiş, 117 bin beğeni (kalp ikonu) almış ve 5400 yeni takipçi elde edilmiştir. “Periscope uygulamasını dünyaya açılan bir pencere olarak görüyoruz” diyen Time Dergisi editörü Tyler Borchers, bu yayının deneyiminin haber merkezlerine izleyicilerin/okurların sahadaki hikâyelere ilişkin özgün bir bakış açısı istediklerini göstermesi bakımından

önemli olduğunu vurgulamaktadır:

İnsanlar krizle ilgili sayılar, göç haritaları görüyorlardı ama daha çok görmek istedikleri şey hikayenin ardındaki yüzlerdi ve Periscope bize bunu göstermeyi sağladı: Bireysel kurgulanmamış hikayeler anlatmayı... (Scott, 2015)

Alman Bild gazetesi muhabiri Paul Ronzheimer de mülteci krizi ile ilgili yolculuğunu gazetesine haber olarak geçmenin yanı sıra 33 bin takipçisine Periscope üzerinden de canlı olarak aktarmıştır. Haber üretimi sırasında alandan muhabirlerin gönderdiği bilgiler, röportajlar ve görüntüler haber merkezlerindeki editör ve prodüktörler tarafından yeniden üretilmekte, süresi kısaltılmakta ve haliyle içeriği seyreltilmektedir. Ronzheimer bu noktada Periscope yayınlarının kesintisiz olarak izleyici ile buluşmasının önemini vurgulamakta, bu durumun konuya ilişkin izleyicinin daha fazla bilgi sahibi olmasını sağladığını ve kimilerinin de ön yargılarını böylelikle kırdığını ifade etmektedir. Bir izleyicinin neden bütün mültecilerin elinde akıllı telefon olduğu şeklindeki kinayeli soruyu Ronzheimer doğrudan mültecilere yöneltmiş, diğer mültecilerle iletişim kurmak ya da 30 kişinin bulunduğu botu Kos adasına yönlendirirken GPS kullanmak gibi cevaplarla mülteciler için en önemli şeyin akıllı telefon olduğu anlaşılabilmiştir (Dredge, 2015).

Suriyeli mültecilerle birlikte Kos Adası'ndan Almanya'ya kadar süren yolculukta Ronzheimer'ın yaptığı Periscope yayınları kimi zaman 5-6 bin kişi tarafından canlı olarak izlenmiş, videoların tekrar izlenme sayısı ise 90 bini bulmuştur. Ancak Ronzheimer, ulaştığı sayıdan çok, Periscope yayınlarındaki etkileşimin haberciler ve izleyiciler için önemine değinmektedir. İzleyicilerin ne sorması ve hangi konulara odaklanması konusunda kendisine ipuçları verdiği gibi mülteciler konusundaki herhangi bir önyargıyı doğrulama imkanı, mültecilerin ise kendilerini doğrudan anlatma fırsatına kavuştuğunu belirten Ronzheimer'e göre Periscope'un sunduğu etkileşim özelliği izleyicilerin hikayeye bağlı kalmalarını ve kendilerini onun bir parçası hissetmelerini sağlamaktadır (Scott, 2015). Ronzheimer'ın Periscope yayınları, Bild Gazetesi tarafından bir araya getirilerek 16 dakikalık bir belgeye dönüştürülmüştür (Flucht aus der Hölle Syriens

- Durch Europa mit Flüchtling Feras, 2015).

Aslında Periscope'un habercilik bağlamında etkin şekilde kullanılma potansiyeli henüz kullanılmaya başlandığı ilk 24 saatte çarpıcı iki örnekle görülmüştür. Bunlardan biri NBC muhabirlerinin Los Angeles'ta bir polis takibini canlı olarak yayınlamaları ve takip sırasında yolları kaybettiklerinde izleyicilerin yorumlarına başvurdukları Periscope yayınıdır (Abernethy, 2015). İkinci Periscope deneyimi ise New York City'de meydana gelen yangın ile gerçekleşmiştir. Özellikle ikinci olay, profesyonel haberciler kadar yurttaş haberciler için de mobil cihazlar üzerinden canlı video akış uygulamaları büyük bir olanak anlamına geldiğini göstermiştir.

2011'de Wall Street'i İşgal eylemini 21 saat cep telefonundan Livestream kullanarak canlı olarak aktaran ve "ana akım medyanın geleneksel haber toplama yöntemlerine meydan okuduğu" yorumları yapılan gazeteci Tim Pool da söz konusu yangını Periscope üzerinden yayınlayan kişiler arasındadır. Canlı video yayıncılığının haberciliğin geleceği olduğu görüşünü ifade eden Pool, ayrıca "yurttaş habercilerin tümüyle bu teknolojiye adapte olabilmesi halinde her açıdan tarihi anlara tanıklık edileceğini" vurgulamaktadır (Walker, 2015).

Stewart ve Alexander (2016:412-414), habercilik açısından Periscope uygulamasının hangi amaçlarla ve ne şekilde kullanılabileceğine ilişkin bir sınıflandırma yapmış ve habercilere şu tür yayın önerilerinde bulunmuşlardır:

- **“Planlanmış Olaylar (Rutin Haberler):** Basın toplantıları, açılışlar, ticari tanıtımlar gibi etkinlikler Periscope üzerinden canlı olarak aktarılabilir gibi etkinlik sonrasında konuşmacılarla röportaj yapabilir, izleyicilerden gelen soru ve yorumlar iletilebilir.
- **Ani Gelişmeler (Son Dakika Haberleri)** : Eğer aracı bir başkası kullanıyorsa olay bölgesine giderken yolculuk yayınlamaya başlanabilir. Olay yerinde kameranız kurulurken görgü tanıklarını Periscope yayınına alarak olayı anlatabilirsiniz. Canlı yayın aracınızın içini gösterebilir cihazların nasıl hazırlandığını paylaşabilirsiniz. Çalıştığınız kurum için canlı yayın bağlantınızı beklerken Periscope

yayınınızın sadık takipçilerine elinizdeki özel ve yeni bilgileri aktarabilirsiniz.

• **Röportajlar** : Pek çok röportaj canlı yayınlanmaz. Önce kaydedilir, sonra kurgulanır ve en iyi bölümleri yayınlanır. Kimi zaman on dakikalık bir görüşmeden sadece on saniyelik bir bölüm seçilir. Artık Periscope ile röportajınızın tamamını olduğu anda izletebilirsiniz.

• **Kamera/Sahne Arkaları**: Çoğunlukla muhabirler herkesin alınmadığı yerlere girebilirler. Artık izleyicilerinize bir konserin sahne arkasını ya da polis merkezinin çağrı merkezini gösterebilirsiniz. Bir yürüyüş yapın ki izleyiciler kendilerini orada hissetsinler. Ya da insanların aslında gidebildikleri ama tercih etmedikleri yerleri gösterin.

• **Değer katmak**: The Economist, İngiltere'deki para darlığı ile ilgili ekonomi muhabirlerinin Twitter ya da canlı yayın üzerinden gelen soruları yanıtlayarak açıklama yaptıkları bir yayın yaptı. Yazılı içerik gibi canlı blog yayını yapabilir ve soruları ve yorumları yanıtlayabilirsiniz.

• **Haber kaynağı olarak**: Başkalarının bakış açısı ya da basın bültenleri yerine pek çok şirket, kurum ve spor takımı mesajlarını aktarmak için Periscope yayını yapmaya başladı. Böylece üçüncü şahıslar üzerinden ilerlemek yerine insanlarla doğrudan konuşabiliyorlar. Canlı yayın yaparak bir kurum, kendisi hakkındaki siyasi bir takım suçlamaların aksini ispatlayabilir, bir takım yeni bir imzayı kamuoyuna duyurabilir. Muhabirler bu tür yayınları neler olup bittiğini bulmak için takip etmelidir."

Haberciler ve yayıncılar açısından bu tür olanakları sunabilen Periscope uygulamasının izleyiciler için de gerçek zamanlı, sansürsüz ve etkileşime açık yapısı nedeniyle yeni bir haber tüketimi deneyimi sağladığı söylenebilir. Kayvon Beykpour da Periscope'un bu yönüyle haberciliği etkilediği görüşündedir:

Periscope aracılığıyla habercilik çok etkili çünkü ilk kez haber bir pasif deneyim olmaktan çıkıyor. Daha önce kaydedilmiş içerikte ve hatta televizyondaki canlı yayında koltuğunuzda oturursunuz ve sizin için ne hazırlanmışsa onu tüketirsiniz. Periscope

ile buna katkıda bulunabilirsiniz. İzleyiciler yayıncıya soru yöneltebilir. Bir diğer farklılık ise çok daha anlık olabilme potansiyeli. Bir tıra ya da uçağa üç kameraman, bir ses operatörü ve bir muhabir koyup bir yerlere göndermeniz zordur. Hâlihazırda orada bulunan bir kişinin cep telefonunu çıkarması ise çok daha kolaydır. Sanırım önemli olaylara ilişkin çok sayıda yayını çok daha hızlı bir biçimde göreceksiniz. Yemek sırasında New York'ta bir yangın çıktığında oraya ilk haber ekibi ulaşmasından yarım saat önce 60 kişi arasında yayına başlamıştı (McCorvey, 2015).

2015 yılının Kasım ayında Periscope uygulaması içerisinde yer alan Küresel Harita özelliği geliştirilmiş ve kullanıcıların dünyanın herhangi bir noktasında Periscope yayınlarını görme imkânı sağlanmıştır. Bu özelliğin ani gelişen olaylarda insanların ilk olarak olayın olduğu yerdeki Periscope yayınlarını kontrol edecekleri belirtilmektedir (Skip Around The World, 2015).

Habercilik açısından sağladığı tüm olanaklara rağmen Periscope'un genel kullanımında olduğu gibi haber üretim ve tüketim pratiği açısından da bazı sınırlılıkları ve riskleri bulunduğu da altı çizilmelidir. Örneğin izleyici ile etkileşim Periscope için belirleyici bir unsur olarak dikkat çekse de yayıncılık açısından hakaret, küfür, nefret söylem vb. yorumlar konusunda dikkat edilmesi gerektiği açıktır. Ayrıca haber yayını sırasında da özel hayatın gizliğinin ya da telif haklarının ihlal edildiği durumlar ortaya çıkabilir. Televizyon yayıncılığı ile kıyaslandığında Periscope yayınlarının dar bir izleyici kitlesine ulaşabiliyor olması da önemli bir sınırlılıktır (Frankel, 2015). Bu durum, uygulamanın özellikle ana akım medyanın dışında bağımsız yayın ve habercilik amacıyla kullanımını etkileyebilmektedir.

Türkiye'de Periscope Uygulamasının Habercilik Bağlamında Kullanımı

Periscope uygulamasının kullanılmaya başlandığı ilk haftalardan itibaren Türkiye'de de hem televizyon kanallarının hem habercilerin hem de yurttaşların Periscope yayınları yaptığı görülmektedir. Özellikle terör saldırıları, 15 Temmuz Darbe Girişimi, çeşitli eylem ve basın açıklamaları vb. anlarda çok sayıda Periscope yayını yapıldığı görülmüştür. Ancak

ani gelişen olayların ardından yapılan yayınlar dışında habercilik bağlamında Periscope uygulamasıyla düzenli olarak yapılan yayınlar da bulunmaktadır. “Sözü olan, bir şey yapmak isteyen insan için bence çok iyi bir nimet” olarak nitelediği Periscope uygulamasını 2015 yılından itibaren etkin ve düzenli bir biçimde kullanan gazetecilerden Ruşen Çakır, daha sonra ekibiyle birlikte “Medyascope.tv” adlı haber platformunu kurarak Periscope deneyiminden hareketle yeni medya yayıncılığını aktif biçimde sürdürmüştür (Ünal, 2017). 2015 yılının Eylül ayı itibarıyla Periscope üzerinden düzenli canlı yayınlar gerçekleştiren bir diğer gazeteci ise Ünsal Ünlüdür. Hafta içi her sabah saat 09.00’da belirlediği konu başlığı üzerine yaklaşık 30 dakika boyunca Periscope canlı yayını gerçekleştiren Ünlü, söz konusu yayının bitmesinden kısa bir sonra ise “Gazetelerin Yazdıkları, Yaz(a)madıkları” başlıklı ikinci bir canlı yayın yaparak günün gazete başlıklarını yorumlamaktadır.

Karadağ (2017), “Periscope, Profesyonel ve Yurttaş Habercilere Ne Sağlıyor? Türkiye’den Örneklem Çalışması” başlıklı makalesinde Türkiye’de profesyonel ve yurttaş habercilerin bir aylık zaman diliminde Periscope uygulamasıyla gerçekleştirdikleri canlı yayınları incelemiştir. Çalışmada örneklem dâhilinde yer alan ve en fazla Periscope takipçisine sahip 30 habercinin 23’ünün incelenen dönemde hiçbir yayın yapmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca habercilerin Periscope takipçisi sayılarının, Twitter’daki takipçi sayılarının yüzde 4,8’ine karşılık geldiği belirtilmektedir. Dolayısıyla çalışmada Periscope uygulamasının geniş kitlelere ulaşma konusunda hem yayın sıklığı hem de takipçi sayısı anlamında önemli bir sınırlılık içerdiği vurgulanmaktadır. Aynı çalışmada yapılan canlı yayınların yüzde 86’sının iç mekânda gerçekleştirildiği ve yüzde 99’unun ise haber içeriğine sahip olduğu belirtilmektedir. Çalışma döneminde (Mart 2016) Ankara Kızılay’da meydana gelen patlamanın ardından yapılan canlı yayınlar da incelenmiş, profesyonel habercilerin yaptığı yayınların yüzde 56’sında, yurttaş habercilerin yayınlarının ise yüzde 44’ünde sadece görüntü aktarımı değil bilgi paylaşımı da yapıldığı görülmüştür. Karadağ, özellikle ani gelişmelere ilişkin yayınlarda olay yerinden haber içeriği şeklinde paylaşım yapılmasının önemli olduğunu, aksi halde

izleyicilerin olaya ilişkin detaylı bilgiye ulaşmak için yönünü geleneksel medyaya çevireceğini aktarmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüzde Facebook, YouTube, Instagram gibi sosyal ağlar ile birlikte artık daha çok sayıda kullanıcı tarafından deneyimlenen canlı yayın uygulamaları, büyük maliyet gerektiren profesyonel canlı yayın araçları ve teknolojisi ile kıyaslandığında, kolay, pratik ve hızlı bir biçimde “sıradan” kullanıcılara önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu uygulamaların öncüsü sayılabilecek Periscope “ışınlanmaya en yakın şey” olarak tanımlanmakta, farklı mesafelerdeki insanları ve olayları anlık canlı yayınlara buluşturmaya sağlamaktadır.

Sohbet etmek, etkinlikleri paylaşmak gibi kişisel kullanımların dışında eğitim, sağlık, kültür sanat gibi amaçlarla da Periscope canlı yayınları kullanılabilir. Bu çalışmada uygulamanın habercilik bağlamında ne şekilde kullanıldığı konusu örnekleriyle ele alınmıştır. Prodüksiyon ve video habercisi Michael Rosenblum, “dünya genelinde canlı yayın kamerasına dönüşebilecek 3.5 milyar akıllı telefonda yararlanma fikrinin heyecan verici olduğu” görüşündedir (Will Periscope’s New Updates Help Newsgathering?, 2015). Bu sayının hiçbir haber kuruluşu tarafından elde edilemeyeceği açıktır. Böylelikle özellikle ani gelişen anlarda olay yerindeki bir görgü tanığı, haber değeri bulunan bir gelişmeyi görüntülü olarak aktarabilmekte, yurttaş habercilerin yanı sıra profesyonel haberciler de çeşitli biçimlerde canlı yayın uygulamalarından yararlanabilmektedir. Ayrıca yeni medyanın özellikleri arasında sayılan etkileşime açık yapısı nedeniyle izleyicilerin de yayına katılması ve hatta soru ve yorumlarla yayını yönlendirebilmesi bu bağlamda önemli bir gelişme olarak gösterilmektedir.

Ancak habercilik açısından değerlendirildiğinde bu tür uygulamaların sağladığı olanaklar kadar sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bunlardan ilki izleyiciye ulaşma ile ilgili sınırlılıklardır. Farklı sosyal ağlar üzerinden canlı yayının mümkün hale gelmesinin de etkisiyle habercilik bağlamında uygulamayı kullanan

kişilerin takipçi sayısı ve yapılan yayınların izlenme yoğunluğu henüz istenilen seviyede değildir. Ayrıca yapılan çalışmalarda düzenli yayın yapılmaması konusunun ve içeriğin yeterince geliştirilmeden sadece görüntü aktarımı şeklinde yapılmamasının da bu ilginin eksilmesinde önemli olduğu vurgulanmaktadır. Her ne kadar geleneksel medya karşısında yeni medyanın üstün özellikleri arasında sayılsa da etkileşimin kimi zaman nefret söylemi, küfür, hakaret vb. içeren yorumlara dönüşmesi bu tür yayınlarda yaşanan sorunlardan biri olarak gösterilebilir. Yayıncılar bu nedenle Periscope yayınlarında yorumları devre dışı bırakmak zorunda kalmaktadır.

SON NOTLAR

1. Postman (2010:102), “gösteri çağı”nda televizyondaki diğer unsurlar gibi haberlerdeki görüntü ve canlı yayının da “bir eğlence çerçevesi” oluşturulmasını sağlayan parçalar olduğunu öne sürmektedir. Ona göre “eğlence, televizyondaki her türlü söylemin üst-ideolojisidir” ve televizyon habercileri “ne okunacak haber toplar ne de dinlenecek yayın yaparlar. Onlar bakılacak haberleri ekrana getirmektedirler.”
2. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nca, "periscope.tv" alan adı ve @periscopeco Twitter hesabı için ilgili mahkeme tarafından verilen erişim engelleme kararının ardından, Twitter'ın globalde "Periscope" olarak yer alan uygulamanın adını Türkiye'de "Scope" olarak değiştirdiği duyurulmuştur (Twitter, Periscope'un Türkiye'deki ismini "Scope" olarak değiştirdi, 2017). Çalışmada uygulamadan, dünya genelinde kullanılan adı olan “Periscope” şeklinde bahsedilmiştir.
3. Statista verilerine göre 2017 yılının üçüncü çeyreğinde Twitter aylık aktif kullanıcı sayısı 330 milyondur (Twitter: number of monthly active users 2010-2017)
4. Meerkat uygulamasının 3 haftada ulaştığı

Elbette teknolojinin ve yeni medyanın her biçiminde olduğu gibi bu uygulamanın da kim tarafından, ne amaçla ve nasıl kullanıldığı konusu büyük önem taşımaktadır. Bu noktada özel hayatın gizliliğinin ve telifin ihlali Periscope yayınlarında karşımıza çıkan diğer etik sorunlar olarak dikkat çekmektedir. Diğer yandan geleneksel medya dışında canlı yayın yapabilmek “özgür” bir yayıncılık teknolojisi olarak yorumlansa da son kerte de uygulamanın Twitter gibi küresel bir şirket tarafından tecimsel amaçlarla yürütülen bir faaliyetin bir parçası olduğu gerçeği de göz önünde bulundurulmalıdır.

kullanıcı sayısı yaklaşık 160 bindir (Luckerson, 2015).

5. ABD’de Periscope kullanıcıları arasında bir dönem canlı yayında buzdolabı açıp içindikileri gösterme şeklinde bir furya başlamış, daha sonra “buzdolabı röntgenciliğinden yemek tariflerine doğru bir kayma” olmuştur (Parkinson, 2015). Resmi kanallar üzerinden olmasa da benzer konuda Azerbaycan’da da şikayetler dile getirilmiştir. Azerbaycan’da Elnur Muradov adlı bir kişi Facebook’ta yayınladığı videoda "Periscope genç kızlarımızın hayatını mahvetti, genç kadınların tüm değerleri kirletiliyor" diyerek kadınların “kendilerini teşhir ettiğini öne sürmüştür. “Anne-babaların durumun ciddiyetinden haberdar değil” diyen Muradov’un videosunun kısa sürede 50 bin kişi tarafından izlendiğini ve destek yorumları aldığı belirtilmektedir. Ancak kadın Periscope kullanıcıları içinde Muradov’u eleştirenler de bulunmaktadır. Örneğin ikizleriyle birlikte gündelik yaşamına dair yayınlar yaptığını ifade eden Günel Aşgerzade adlı kadın, “Beni çocuklarımla birlikte görüyorlar ve buna rağmen 'Buluşalım mı?', 'Soyun' gibi mesajlar atıyorlar" sözleriyle sorunun kadınlarda değil erkeklerde olduğunu ifade etmiştir (Najafli, 2015).

KAYNAKÇA

ABD'de 'Periscope'tan tecavüz yayını' suçlaması (2016, April 14). [URL: http://www.bbc.com/turkce/multimedya/2016/04/160414_periscope_tecavuz] internet adresinden 14 Nisan 2016 tarihinde edinilmiştir.

Abernethy, L. (2015, March 30). Meerkat and Periscope: will live-streaming apps transform news?. [URL: <http://www.theguardian.com/media/2015/mar/30/meerkat-periscope-live-streaming-apps-news-twitter>] internet adresinden 14 Şubat 2016 tarihinde edinilmiştir.

Acar, A. (2015, April 22) Yurttaş haberciliğinde önemli bir hamle: Periscope. [URL: <http://www.diken.com.tr/yurttas-haberciliginde-onemli-bir-hamle-periscope/>] internet adresinden 2 Haziran 2015 tarihinde edinilmiştir.

Barbier, F. & Lavenir, C. B. (2001). Diderot'dan internete medya tarihi. (Çev. Kerem Eksen). İstanbul: Okuyan Yayınları.

Binark, M. & Bayraktutan, G. (2013). Ayın karanlık yüzü: Yeni medya ve etik. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

Conditt, J. (2016, March 28). Periscope's first year is part of a livestreaming success story. [URL: <http://www.engadget.com/2016/03/28/periscope-year-200-million-broadcasts-live-streaming/>] internet adresinden 02 Nisan 2016 tarihinde edinilmiştir.

Dredge, S. (2015). How live video on Periscope helped 'get inside' the Syrian refugees story. [URL: <http://www.theguardian.com/media/2015/sep/13/periscope-app-syrianrefugees-bild>] internet adresinden 4 Mart 2016 tarihinde edinilmiştir.

Eser, E. (2015). Okullarda 'Periscope' tehlikesi. <http://m.gazetevatan.com/News/Article?ID=875655> (Erişim Tarihi: 26 Şubat 2016).

Frankel, M. (2015). Fusion Picks: Watch again - Putting up your Periscope. Live-streaming video from a smartphone. [URL: <http://www.bbc.co.uk/academy/technology/article/art20150520130212810>] internet adresinden 14 Nisan 2016 tarihinde edinilmiştir.

Flucht aus der Hölle Syriens - Durch Europa

mit Flüchtling Feras (2015). [URL: <https://www.youtube.com/watch?v=k7Fye0AaHIU>] internet adresinden 12 Nisan 2016 tarihinde edinilmiştir.

Game of Thrones Periscope broadcasts anger HBO (2015, April 15). [URL: <http://www.bbc.com/news/technology-32315442>] internet adresinden 26 Mart 2016 tarihinde edinilmiştir.

Hakkımızda (2015). [URL: <https://www.periscope.tv/about>] internet adresinden 3 Haziran 2015 tarihinde edinilmiştir.

Huston, C. (2016). Whymillionsarebroadcasting their lives for fun and profit on Periscope. [URL: <http://www.marketwatch.com/story/why-millions-are-broadcasting-their-lives-for-fun-and-profit-on-periscope-2015-12-22>] internet adresinden 14 Şubat 2016 tarihinde edinilmiştir.

Karadağ, G. (2017). What does periscope offer to professional and citizen reporters? A sample study from Turkey. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, 7 (4), 709-727.

Last Month in Periscope, (2015). [URL: <https://medium.com/@periscope/last-month-in-periscope-9e6115eb2dfa>] internet adresinden 1 Haziran 2015 tarihinde edinilmiştir.

Lig TV Periscope'a dava açtı (2015). [URL: http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/teknoloji/259041/Lig_TV_Periscope_a_dava_acti.html] internet adresinden 10 Eylül 2017 tarihinde edinilmiştir.

Lomas, N. (2015). Meerkat Founder On Getting The Kill Call From Twitter. [URL: <http://techcrunch.com/2015/05/06/meerkat-founder-on-getting-the-kill-call-from-twitter/>] internet adresinden 11 Mart 2016 tarihinde edinilmiştir.

Luckerson, V. (2015, March 30). Now You See It. How live-streaming became the star of South by Southwest. Time. 18-19.

Malik, O. (2015). How Periscope, Meerkat, And Snapchat Will Change How TV Covers News, Sports, And Weather. [URL: <http://www.fastcompany.com/3045472/technovore/well-do-it-live>] internet adresinden 23 Eylül 2016 tarihinde edinilmiştir.

Malone, M. (2015). Scoping Out the Next Newsgathering Trend. [URL:<http://www.broadcastingcable.com/news/local-tv/scoping-out-next-newsgathering-trend/142181>] internet adresinden 21 Kasım 2016 tarihinde edinilmiştir.

McCorvey, J. J. (2015). "Periscope has become a medium that can build truth and empathy". Fast Company. 198, 38-40.

McDermott, I. E. (2015). See What I See Right Now. Live Streaming Video on the Web

Meerkat: 15 Days In. (2015). [URL: <https://medium.com/@Meerkat/meerkat-15-days-in-16c256836b6a#mfx7wybkz>] internet adresinden 08 Nisan 2016 tarihinde edinilmiştir.

Najafli, L. (2015). 'Periscope genç kızları mahvetti'. [URL: http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150921_azerbaycan_periscope] internet adresinden 03 Mart 2016 tarihinde edinilmiştir.

Özen, (2015). Periscope'ya 'bıçak' gibi karar. [URL: <http://www.hurriyet.com.tr/periscopea-bicak-gibi-karar-40008075>] internet adresinden 14 Mart 2016 tarihinde edinilmiştir. (Erişim tarihi: 14 Mart 2016).

Parkinson, H. J. (2015). The 10 types of people you will see on Twitter's Periscope. [URL: <http://www.theguardian.com/technology/2015/apr/06/periscope-twitter-app-10-people-you-will-see>] internet adresinden 14 Mart 2016 tarihinde edinilmiştir.

Pennigton, A. (2015). Up Periscope – Does Twitter Have Live Broadcast in its Sights?. [URL: <https://adrianpenningtonthewritestuff.blogspot.com.tr/2015/06/up-periscope-does-twitter-have-live.html>] internet adresinden 10 Aralık 2016 tarihinde edinilmiştir.

Periscope'ta canlı tecavüz yayını. (2015). [URL: http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/yasam/361905/Periscope_ta_canli_tecavuz_yayini.html] internet adresinden 17 Eylül 2015 tarihinde edinilmiştir. (Erişim tarihi: 17 Eylül 2015).

Polat, İ. H. (2015a). Periscope'tan Görünen Ne?. [URL: <http://ismailhpolat.com/periscopetan-gorunen-ne/>] internet adresinden 19 Ocak 2016 tarihinde edinilmiştir.

Polat, İ. H. (2015b). Mobil Yayıncılık,Fırsatlar ve Sorunlar. [URL: <http://ismailhpolat.com/mobil-yayincilik-firsatlar-ve-sorunlar/>] internet adresinden 5 Şubat 2016 tarihinde edinilmiştir.

Postman, N. (2010). Televizyon öldüren eğlence, gösteri çağında kamusal söylem. (Çev. O. Akınhay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Powell, F. (2015, August 1). Broadcast yourself – live. Mobile video has come of age and now it's going one step further with live mobile broadcasting[URL: <https://www.highbeam.com/doc/1G1-424620460.html>] internet adresinden 12 Ağustos 2016 tarihinde edinilmiştir.

Rosen, J. (2006). The People Formerly Known as the Audience. [URL: http://archive.prsstthink.org/2006/06/27/pp1_frmr.html] internet adresinden 4 Ekim 2016 tarihinde edinilmiştir.

Rugg, A. & Burroughs, B. (2015). Periscope, Live-Streaming and Mobile Video Culture. (R. Lobato & James Meese Eds.). Geoblocking and Global Video Culture, Institute of Network Cultures.

Scott, C. (2015). "A day-by-day digital documentary": Covering the refugee crisis on Snapchat and Periscope. [URL: <http://www.niemanlab.org/reading/a-day-by-day-digital-documentary-covering-the-refugee-crisis-on-snapchat-and-periscope/>] internet adresinden 16 Ekim 2017 tarihinde edinilmiştir.

Shontell, A. (2015). Twitter quietly bought a video startup that hasn't launched yet, Periscope. [URL: <http://www.businessinsider.com/twitter-acquires-periscope-for-a-sizable-amount-2015-3?op=1>] internet adresinden 6 Nisan 2017 tarihinde edinilmiştir.

Skip Around The World. (2015). [URL: <https://medium.com/@periscope/skip-around-the-world-bd419f1ade3b#vke06oh7d>] internet adresinden 16 Ocak 2016 tarihinde edinilmiştir.

Stephens, M. (2005). Broadcast News. Thomson Wadsworth (4th Edition) Belmont CA.

Steward, P. & Alexander, R. (2016). Broadcast Journalism: Techniques of Radio and Television News. NY: Routledge

Şeker, T. (2009). Teknoloji ve Televizyon. Konya: Literatürk Yayınları.

Şıvgın Dünder, L. (2015). Periscope ve Medya Devrimi. [URL: <http://www.politus.com.tr/detay/periscope-ve-medya-devrimi>] internet adresinden 4 Nisan 2017 tarihinde edinilmiştir.

Thomchak, A. M. (2015). A live stream of sexist comments? [URL: <http://www.bbc.com/news/magazine-33853288>] internet adresinden 16 Ocak 2016 tarihinde edinilmiştir

(Erişim tarihi: 10 Ocak 2016).

THY uçağında 'Periscope' paniği (2015). [URL: <http://m.hurriyet.com.tr/Haber?id=30000638>] internet adresinden 10 Ocak 2016 tarihinde edinilmiştir.

Tompkins, A. (2015). How should journalists navigate Meerkat, Periscope, Kik (and what the heck is Tarsii?). [URL: <http://www.poynter.org/2015/how-should-journalists-navigate-meerkat-periscope-kik-and-what-the-heck-is-tarsii/331251/>] internet adresinden 16 Nisan 2015 tarihinde edinilmiştir.

Topluluk Kuralları (2015). [URL: <https://www.periscope.tv/content>] internet adresinden 19 Mayıs 2015 tarihinde edinilmiştir.

Twitter Usage (2015) <https://about.twitter.com/company> (Erişim Tarihi: 03 Mart 2016).

Twitter: number of monthly active users 2010-2017 (2017). [URL: <https://www.statista.com/statistics/282087/number-of-monthly-active-twitter-users/>] internet adresinden 29 Eylül 2017 tarihinde edinilmiştir.

Twitter, Periscope'un Türkiye'deki ismini "Scope" olarak değiştirdi (2017). [URL: <https://www.ntv.com.tr/teknoloji/twitter-periscopeun-turkiyedeki-ismini-scope-olarak-degistirdi,d9CIKc0VBESD94JIY-zVVQ>] internet adresinden 23 Eylül 2017 tarihinde edinilmiştir.

Ünal, R. (2017). Yeni Medyada Yeni Habercilik ve İş Modeli Arayışları: Medyascope Örneği. Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, 26, 83-107.

Will Periscope's New Updates Help Newsgathering? (2015). [URL: <http://bbcnewslabs.co.uk/2015/11/18/periscope/>] internet adresinden 19 Ocak 2016 tarihinde edinilmiştir.

Year One (2016). [URL: <https://medium.com/@periscope/year-one-81c4c625f5bc#.bl5gkh4q8>] internet adresinden 28 Mart 2016 tarihinde edinilmiştir.